

MICHAEL DE COCK & JUNIOR MTHOMBENI / KVS

HANNIBAL

EDUCATIEF PAKKET

KVS

FONDS
CULTURELE
INFRASTRUCTUUR

inhoudstafel

Korte inleiding	pg. 03
Cast & crew	pg. 04
Hannibal Barkas	pg. 06
Dido, Stichteres van Carthago	pg. 09
Muziek	pg. 10
Migratie	pg. 15
Tijdlijn met de belangrijkste gebeurtenissen	pg. 18
praktische richtlijnen	pg. 19

Over deze lesmap

Deze lesmap heeft tot doel het theaterbezoek van jou en je klas of groep een boost te geven. Het tracht een leidraad te zijn in de voorbereiding en nabespreking van het stuk via achtergrondinformatie, methodieken en nuttige links.

Het didactisch materiaal kan een hulpmiddel zijn om de thema's die aan bod komen in de voorstelling verder uit te diepen en (klassikaal) voor te bereiden. De onderwerpen volgen de focus van het stuk: het historisch kader met de dramatische personages en daarnaast een onderzoek naar de actuele betekenis.

Je kan zelf beslissen met welke onderdelen je aan de slag gaat.

De voorstelling volgt niet louter het historische verhaal van Hannibal, maar stelt met behulp van de historische personages urgente uitdagende vragen. Michael De Cock vertelt op een ongemeen boeiende manier, doorspekt met sappige details, alvast alles wat je wil weten over Hannibal in de podcast #weetikveel van [Radio 1](#), hier te herbeluisteren.

Korte inleiding

De voorstelling Hannibal vindt zijn inspiratie in het boek dat Michael De Cock in 2012 schreef over de historische figuur Hannibal Barkas. Hannibal was een briljante militaire leider uit Carthago, bekend om zijn gedurfde oversteek van de Alpen met een leger olifanten tijdens de Tweede Punische Oorlog (218–201 v.Chr.). Zijn tactieken en veldslagen tegen het Romeinse Rijk zijn legendarisch. Napoleon was fan van de 'Hannibal strategie' en ook vandaag wordt deze nog geanalyseerd binnen verschillende militaire opleidingen.

De makers van de voorstelling stelden zich de vraag wat er in Hannibals Spotify-playlist zou staan als hij vandaag de dag zou leven. Vanuit deze gedachte hebben producers Tsar B en Abel Baeck de opera Dido en Aeneas van Purcell omgevormd tot een technomix. De legende van Dido en Aeneas vormt namelijk het begin de Punische oorlogen, waarin Hannibal een centrale rol speelt.

Hannibal is een voorstelling waarin verschillende grenzen worden overschreden:

- **Tijdsdimensies:** De voorstelling speelt zich af tijdens de levensperiode van Hannibal (247–183 v.Chr.), de tijd van de romance tussen Dido en Aeneas (ca. 1200 v.Chr.), en onze huidige tijd.
- **Muziekgenres:** De voorstelling is een mix van verschillende disciplines, met dansers, sopranen, slammers, acteurs en meer. Er staan wel 30 artiesten op scène.
- **Landsgrenzen:** Hannibal trekt met zijn leger van Spanje, via Frankrijk, tot in Italië. De migratie van zijn voorouders naar Carthago alsook de migratie van de Romeinse held Aeneas naar Carthago en Rome werpen een licht op migratie als circulair fenomeen. De voorstelling maakt tevens een sprong naar vandaag en het Europees beleid dat wordt gevoerd rond migratie.

Hannibal kwam tot stand in het kader van het Europese onderzoeksproject [Opportunities](#). Dit project onderzoekt hoe een positief verhaal over migratie kan bijdragen aan een eerlijke dialoog in het migratiedebat. De voorstelling heeft als doel om dit project op een toegankelijke manier bekend te maken. Theater biedt een krachtig medium om ideeën en inzichten over te brengen aan een groot publiek. KVS heeft als missie de stad Brussel in al haar pluraliteit te representeren in het kunstenveld. In de voorstelling *Hannibal* wordt duidelijk dat migratie, een onderwerp dat vaak leidt tot polarisatie, ook kan verenigen.

Cast & crew

regie Junior Mthombeni & Michael De Cock **dramaturgie** Gerardo Salinas **muzikale dramaturgie** Tom Swaak **met** Vianney Adriaens, Kirezi Kalisa, Dora Almeleh, Moha Amazian, Pierre Anganda, Abel Baeck, Marios Bellas, Justine Bourgeois, Ibrahima Cissoko, gala dragot, Raphaële Green, Amina Iddrisu, Tonic Mendi Jacobs, Tom Kestens, Alix Konadu, Nina Plantefevre-Castryck, Emma Posman, Zach Swagga, Bahar Temiz, Jutta Troch, Aymarà Parola **scenografie** Stef Stessel **lichtontwerp** Dimi Stuyven **kostuumontwerp** Marie Szersnovicz **video-ontwerp** Francesc Isern **schilderij** Elke Gijsemans **productieleiding** Catherine Vervaecke & Robin Hectors **toneelmeester** Caroline Wagner **geluid** Bram Moriau **licht** Dimi Stuyven **video** Thibaud Decoene **boventiteling** Inge Floré **productie** KVS **coproductie** Opera Ballet Vlaanderen, De Munt / La Monnaie, Theatre De Liege, Tnc, Compagnie Du Theatre National Daniel Sorano, Madame Fortuna, Perpodium **met speciale dank aan** Theater Arsenal **met de steun van** The Belgian Federal Government Via Cronos Invest, The European Union (Horizon 2020 Programme)

Cast & crew

Zach Swagga, danser. Bekend door zijn voorstelling BACK TO THE ROOTS, oprichter van WAKE UP dansgroep en KOBO POWER-beweging.

Dora Almeleh, danseres. Trad op met internationale choreografen en werkt nu vanuit Brussel.

Amina Idrissu, danseres, actrice en theatermaker. Combineert diverse dansstijlen, werkt aan haar eerste productie JOBO.

Elke Gijsemans, beeldend kunstenaar. Combineert schilder- en grafische kunst, werkt met SOCHA-collectief.

Marios Bellas, performer, rapper en regisseur. Regisseerde Vier Muren, werkt aan debuutalbum Honger.

Alix Konadu, performer en theatermaker. Speelt voor televisie en werkt aan haar eerste soloproject.

Laurence Renson, zangeres. Specialist in middeleeuwse en barokmuziek, dirigeert het Cassandra koor.

Emma Posman, sopraan. Trad op in prestigieuze operahuizen en werkt aan verschillende wereldcreaties.

Raphaële Green, mezzosopraan. Treedt internationaal op in operahuizen, combineert opera met andere muziekgenres.

Tonic Mendi, rapper en acteur. Bekend om zijn scherpe teksten en acteert in SOCHA-voorstellingen.

Bahar Temiz, danseres en choreografe. KVS-gezicht, werkt aan trilogie ICE-PUNKT-CONCRETE / BÉTON.

gala dragot, zangeres en actrice. Won The Voice Kids, werkt nu aan haar eigen muziek en acteert in films.

Justine Bourgeois, muzikant en producer. Bekend als Tsar B in de dance wereld.

Moha Amazian, acteur. Speelt in theater en film, geeft workshops over maatschappelijk bewustzijn en antiracisme.

Abel Baeck, muzikant en producer. Specialiseert zich in elektronische dance muziek onder de naam NO LABEL.

Jutta Troch, harpiste. Werkt in verschillende muziekgenres, toert met kindervoorstellingen en muziektheater.

Vianney Adriaens, artiest en stemacteur. Bekend als Kirezi Kalisa, actief in toneel, muziek en stemacteren.

Pierre Anganda, danser. Hij hielp bij de oprichting van BBF 2.0, de eerste krumpdansgroep in Luik.

Ibrahima Cissoko, Senegalese muzikant. Speelt de Kora in Hannibal.

Mirko Banovic, muzikant en componist. Trad op met onder andere Arno en Arsenal.

Hannibal Barkas

Hannibal Barkas (= bliksemschicht) werd in 247 v. Chr. geboren in Carthago, een stadsstaat in het huidige Tunesië. De stad werd gesticht door Koningin Elisa, genaamd Dido in het Latijns. Dido was afkomstig uit Tyrus, een stad in Libanon.

Hannibals moedertaal was Fenicisch, de taal die gesproken werd door de Feniciërs, het volk dat afkomstig was van de regio bij het huidige Libanon en naar Carthago migreerde. De Romeinen refereerde naar hen als de Puniërs. Zij spraken van de Punische taal en zullen de oorlogen die vanuit Carthago worden aangestuurd de Punische oorlogen noemen.

Op jonge leeftijd migreert Hannibal naar Carthago, een stad langs de Spaanse kust, waar de basis voor zijn onwrikbaar karakter en militaire strategie gelegd wordt.

Hannibals vader was Hamilcar Barkas, de aanvoerder van het Carthaagse leger tijdens de Eerste Punische Oorlog. Hamilcar stierf tijdens een veldtocht in Spanje toen Hannibal slechts 18 jaar oud was. Hoewel het de traditie was dat de oudste zoon zijn vader zou opvolgen, was Hannibal nog te jong om een leger aan te voeren. Zijn schoonbroer Hasdrubal de Schone nam de leiding van het leger over totdat Hannibal oud genoeg was. Uiteindelijk werd Hannibal op 26-jarige leeftijd aanvoerder van het Punische leger en zal hij de Tweede Punische Oorlog voeren.

STAMBOOM

Hamilcar Barkas x ?
↓
Himilce x Hannibal – Hasdrubal – Mago
↓
zoon (naam ongekend)

De Punische oorlogen werden uitgevochten tussen de steden Carthago in Noord-Afrika en Rome in Noord-Italië om de heerschappij in het Middellandse Zeegebied. De tweede oorlog kwam rechtstreeks voort uit de eerste. Na de dood van zijn vader nam Hannibal het bevel over de troepen over en leidde hen naar verschillende overwinningen totdat hij bijna voor de poorten van Rome stond. Vanuit Cartagena zal de expeditie over de Alpen richting Rome starten. Hannibal was toen ongeveer 29 jaar.

De Tweede Punische Oorlog begon door een ruzie over de stad Saguntum in Spanje. Hoewel de stad eigenlijk onder Carthaagse controle viel, hadden de Romeinen toch een bondgenootschap met Saguntum gesloten. In Carthago verloren de vredelievende leiders hun invloed, en Hannibal kreeg toestemming om tegen Rome op te treden. In 219 v.Chr. belegerde Hannibal Saguntum. Toen de stad om hulp vroeg, eisten de Romeinen dat Carthago zou stoppen, maar Carthago weigerde. Pas na de verovering van Saguntum verklaarde Rome de oorlog aan Carthago, waarop Hannibal aan zijn tocht naar Italië begon om de Romeinen in Rome te verslaan.

Hannibal en zijn olifanten

We kennen allemaal het verhaal van Hannibal die met zijn olifanten de Alpen overstak, maar hoe indrukwekkend was dat eigenlijk?

De olifanten werden ingezet als tanks, maar dat ging niet altijd even soepel. De dieren hadden hun eigen wil en kwamen terecht in een omgeving die totaal anders was dan wat ze gewend waren. De barre weersomstandigheden maakten het extra lastig, waardoor de olifanten soms moeilijk te beheersen waren.

De natuur werd zo een deel van de strijd. De beroemde tocht met de 37 olifanten was allesbehalve makkelijk, en Hannibal moest slim zijn om ze in beweging te houden. Soms kregen de olifanten een kleine alcoholshot of een prikje in de nek om ze vooruit te krijgen. Ook stuurden ze vaak de vriendelijke vrouwtjesolifanten vooruit, zodat de rest van de kudde zou volgen.

Wetenschappers blijven gefascineerd door deze grote oversteek, en er wordt nog steeds veel onderzoek naar gedaan. Wil je meer weten? Check dan de interessante weetjes en cijfers over deze legendarische tocht [hier](#).

Highlights van de tocht naar Rome

Bij de slag van Cannae komt Hannibal voor het eerst oog in oog te staan met de Romeinse commandant Scipio. Ook zijn zoon, Scipio Africanus, vecht als tiener mee in de cavalerie. Later zal deze Scipio Africanus degene zijn die Hannibal uiteindelijk verslaat en Carthago ten val brengt.

Ondanks Hannibals grote overwinning bij Cannae komt er geen vredesverdrag met Rome. Licht het aan Hannibals onverzadigbare ambitie? Of heeft het te maken met zijn

onbetrouwbare huurlingen?

Na de bloedige slag bij Cannae twijfelt Hannibal of hij direct naar Rome moet trekken. Hij raakt in een soort verlamdende staat van twijfel, terwijl zijn soldaten uitgeput zijn.

De Romeinen reageren vastberaden en trots. De Romeinse historicus Livius beschrijft het als volgt: “Vincere scis, Hannibal. Victoria uti, nescis.” Oftewel: “Je weet hoe je moet winnen, Hannibal, maar je weet niet hoe je de overwinning moet benutten.”

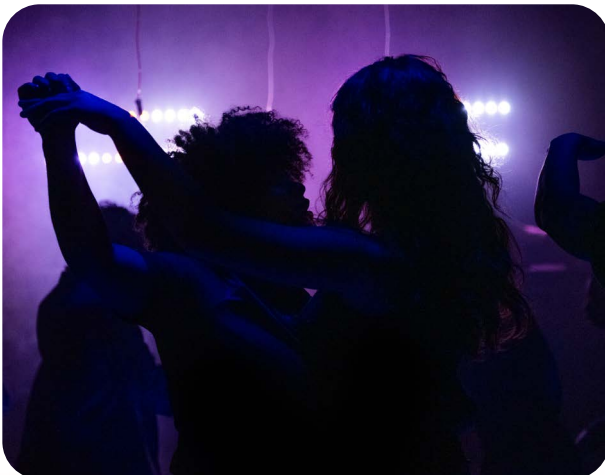
Uiteindelijk keert Hannibal terug naar Carthago, waar hij geen extra militaire steun krijgt. Rome daarentegen blijft maar nieuwe, goed getrainde soldaten met degelijke uitrusting sturen. Scipio Africanus zal Hannibal uiteindelijk verslaan bij de slag bij Zama, vlakbij Carthago.

Scipio Africanus is Hannibals evenknie én tegenpool: een even groot militair genie, maar gevormd in de strakke hiërarchie en discipline van het Romeinse leger. Berekend en trots dwingt hij Hannibal en Carthago uiteindelijk op de knieën.

Na de nederlaag bij Zama keert Hannibal terug naar Carthago, maar hij krijgt geen extra steun van zijn stad. Rome blijft echter getrainde soldaten sturen, waardoor Hannibal zijn strijd niet kan voortzetten.

Om te ontsnappen aan de Romeinen, vlucht Hannibal in ballingschap naar Libië (het huidige Turkije). Ondanks zijn enorme strategische vaardigheden blijft hij voortdurend op de vlucht en moet hij zich verbergen.

Uiteindelijk, in de laatste jaren van zijn leven, wordt Hannibal geconfronteerd met de steeds groter wordende dreiging van de Romeinen. Hij verkiest ervoor te sterven in plaats van in handen vallen van de Romeinen en drinkt van de gifbeker.

OPDRACHT

- *Situeer de verschillende plaatsen die een belangrijke rol speelden in het leven van Hannibal aan de hand van de kaart in bijlage A.*
- *Ga op onderzoek met google maps (eventueel in kleine groepjes)*
- *Zet de app op optie 'te voet'*
- *Bereken hoeveel kilometer hij afgelegd heeft op zijn tocht van Spanje naar Rome*
- *Hoe ver was hij het grootste deel van zijn leven van zijn geboorteland verwijderd?*
- *Hoeveel kilometer ligt er tussen de plaats waar hij is geboren en de plek waar hij stierf? Hoeveel kilometer ligt er tussen de plaats waar hij opgroeide en de plek waar hij stierf? Merk op – ook vandaag leggen vele vluchtelingen (grote) delen van hun route af te voet. De meeste mensen op de vlucht zoeken bescherming in hun eigen regio, omdat verder reizen (naar Europa) vaak extreem moeilijk gemaakt wordt door de strenge visumregelingen en de hoge prijzen die daarbij komen kijken – zie hoofdstuk 'Migratie'.*

Beeldvorming door Romeinse propaganda

Hannibal, beroemd en berucht, maar vooral een gelaagde persoonlijkheid, gevormd in Europa en in Afrika. Verzoener van vele volkeren, maar ook een wreedaardig militair strateeg? Door Romeinse geschiedschrijvers, waaronder Livius, wordt Hannibal wel eens afgeschilderd als een wrede en barbaarse leider. Hij wordt beschreven als iemand die kinderen vermoordde en hele dorpen verwoestte, waardoor het beeld ontstaat dat Hannibal een brutale en onmenselijke vijand was. Deze negatieve beeldvorming moet gezien worden in de context van de Romeinse propaganda. Hannibal afschilderen als iemand gevaarlijk en extreem wreed was bedoeld om de publieke opinie in Rome te beïnvloeden en het volk aan de kant van de Romeinen te krijgen. Op die manier konden de Romeinen hun eigen daden rechtvaardigen. In tegenstelling van wat de Romeinse geschiedenisbronnen doen uitschijnen, waren de Romeinen niet de helden van de Punische oorlogen. Zij waren net als Hannibal verantwoordelijk voor veel bloedvergieten. Bovendien werden de vele pogingen van Hannibal om vrede te sluiten door de Romeinen afgewezen. De Romeinen wouden koste wat het kost Carthago vernietigen met alle gevolgen van dien.

MERK OP: de Romeinse propaganda waarin Hannibal wordt afgeschilderd als een wrede barbaar, lijkt sterk op de negatieve beeldvorming van migranten in de hedendaagse media en het politieke discours. Door nieuwkomers als gevaarlijk of extreem wreed af te schilderen, wordt het strenge grensbeleid dat sommige politici nastreven, gerechtvaardigd. Het is belangrijk om altijd kritisch stil te staan vanuit welke bron je je informatie haalt en hoe die informatie wordt gepresenteerd – Zie hoofdstuk 'Migratie'.

Volkenvereniger

Vertrokken vanuit Spanje, met in zijn zog een heus huurlingenleger en 37 olifanten, boekt Hannibal grote militaire successen in Italië. Eerst in de buurt van het Trasimeens meer, en kort daarna tijdens de slag bij Cannae. Tot op vandaag wordt zijn strategie bestudeerd in militaire opleidingen.

Hannibal was niet alleen militair sterk, maar ook zeer innovatief. In tegenstelling tot het statisch opgestelde Romeinse legioen, waren zijn mankrachten voortdurend in beweging. Zijn huurlingenleger was samengesteld uit diverse bevolkingsgroepen, afkomstig uit verschillende regio's en gebieden, die vaak verschillende talen spraken: Libische infanteristen, Numidische en Amazigh ruiters, Griekse

hoplieten, mannen van de Balearische eilanden bij Spanje en Galliërs. Het was een ware mengelmoes van strijders, wapens en militaire functies die op de een of andere manier perfect konden samenwerken.

Hannibal leerde de talen van zijn mankrachten om met hen te kunnen communiceren en slaagde erin met een heterogene groep één uniek doel te bereiken: Rome verpletteren.

OPDRACHT: Speeddate

Kan je je voorstellen dat je een superbelangrijke opdracht – op leven en dood – tot een goed einde moet brengen met een groep mensen die je niet alleen niet kent, maar die ook nog eens een andere taal spreken, er anders uitzien, andere gewoontes hebben enzovoort? Vertrouwen zal hierbij absoluut noodzakelijk zijn. Maar hoe kan je op korte tijd iemands vertrouwen winnen?

Plaats jezelf in de plaats van een huurling en ga op speeddate met je klasgenoten. Verzamel zo veel als mogelijk essentiële informatie over je klasgenoten in 1 minuut. Na drie rondjes breng je verslag uit van de informatie die je verzameld hebt.

Reflecteer in groep: is de verkregen informatie waardevol? Wat vond je moeilijk/gemakkelijk?

MERK OP: Waarom zou Scipio 'Africanus' als toegevoegde naam hebben? Hij kreeg deze naam toegekend als eerbetoon van zijn overwinning in Afrika.

Dido, Stichteres van Carthago

Dido, ook wel bekend als Elisa, wordt volgens de overlevering beschouwd als de stichtster van Carthago, nadat ze uit Tyrus was gevlucht.

De mannelijke leiders ontvangen haar op een neerbuigende manier: ze krijgt een stuk grond toegewezen: “zo groot als een stierenvel kan omvatten”. Maar Dido was slim. De hele nacht lang verknipt ze de huid in bijna onzichtbare reepjes, die ze vervolgens aan elkaar naait. Op die manier weeft ze geduldig en volhardend de grens van haar stad Qart-ḥadašt of Carthago (= Nieuwe Stad). Carthago verwerft al snel een belangrijke positie als handelspost.

Hoewel deze legende haar een belangrijke rol toeschrijft in de oprichting van Carthago, is er weinig historisch bewijs dat haar bestaan bevestigt. Veel historici beschouwen haar verhaal als grotendeels mythisch, waarschijnlijk versterkt door latere schrijvers om de geschiedenis van Carthago en de rivaliteit met Rome te dramatiseren.

De mythe wordt verder uitgebreid in het epos Aeneis van Vergilius, waarin Dido verliefd wordt op de Trojaanse Aeneas. Aeneas, een heldhaftige vluchteling uit het verwoeste Troje, ontkomt aan de totale vernietiging van

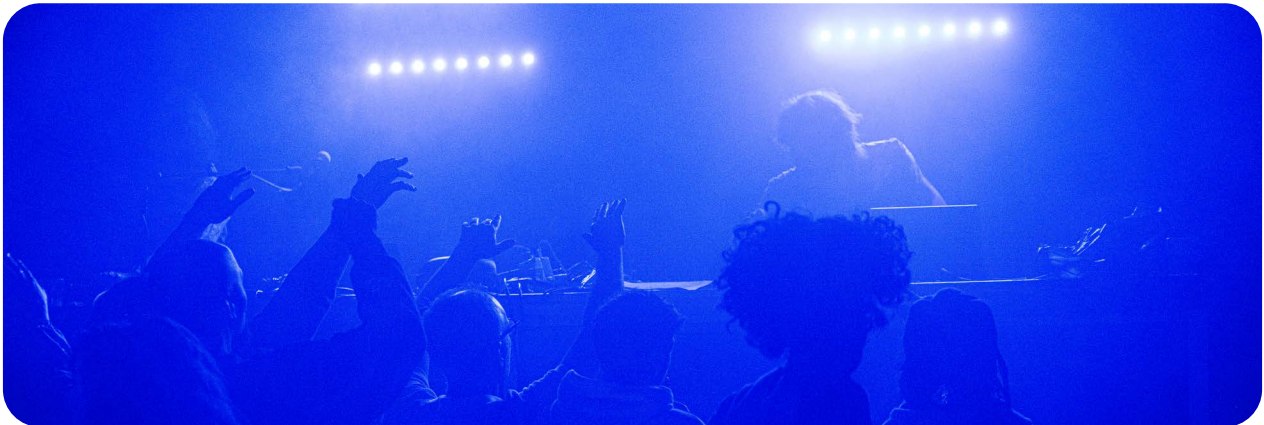
zijn stad en komt na een lange en gevaarlijke reis terecht in Carthago. Wanneer Aeneas Carthago verlaat om zijn goddelijke opdracht te vervullen en Rome te stichten, raakt Dido zo gebroken van verdriet dat ze zichzelf van het leven berooft. De koningin vervloekt Aeneas en voorspelt dat zijn nakomelingen jarenlang oorlog zullen voeren met Carthago. Deze mythe werd gebruikt om de vijandschap tussen Carthago en Rome te verklaren en diende als een literaire rechtvaardiging voor de Romeinse dominantie over Carthago.

Samenvattend is het verhaal van Dido en Aeneas vooral een mythe zonder veel historische basis, maar het heeft wel een blijvende invloed gehad op hoe Carthago en zijn relatie met Rome werden gezien.

MERK OP: Het gebroken hart van Dido voorspelt de Punische Oorlogen tussen Carthago en Rome en dus de komst van... Hannibal.

Muziek

Opera: Dido en Aeneas van Purcell

De voorstelling Hannibal gaat multidisciplinair te werk en muziek speelt een belangrijke rol. Purcell's opera Dido en Aeneas zal ook op verschillende momenten doorheen de voorstelling terugkomen.

Henry Purcell (ca.1659–1695) baseerde zijn beroemde kameropera op het verhaal van Dido en Aeneas uit de Aeneis van Vergilius.

Muziek: Henry Purcell
Libretto (tekst): Nathum Tate
1ste opvoering: 1689 in Josias Priests Boarding School in Chelsea (privé-opvoering). Duur: +/- 50 min.

HET VERHAAL:

Acte 1: De opera begint in Carthago, waar koningin Dido verdrietig is door de dood van haar echtgenoot. Ondanks haar rouw, moet ze zich sterk houden om haar stad te regeren. Op dat moment arriveert de Trojaanse held Aeneas in Carthago, nadat hij en zijn bemanning schipbreuk hebben geleden.

Dido verwelkomt Aeneas en zijn mannen, en al snel groeit er een sterke band tussen haar en Aeneas. De liefde tussen hen bloeit op, mede door de invloed van de godin Juno, die wil dat Aeneas zich hecht aan Dido om hem af te leiden van zijn ware bestemming.

Acte 2: Dido en Aeneas zijn nu verliefd en Dido hoopt op een gezamenlijke toekomst. Aeneas krijgt echter een boodschap van de goden dat hij zijn reis naar Italië moet voortzetten om zijn lot te vervullen. Deze boodschap veroorzaakt een innerlijk conflict in Aeneas, want hoewel

hij van Dido houdt, voelt hij zich verplicht zijn missie te volbrengen. Ondertussen stuurt Juno een tovenares die ervoor zorgt dat Aeneas' vertrek onvermijdelijk lijkt, wat de liefde tussen Dido en Aeneas in gevaar brengt. De onzekerheid over de toekomst begint Dido te kwellen.

Acte 3: In de derde acte ontdekt Dido dat Aeneas van plan is te vertrekken. Ze is diepbedroefd en voelt zich verraden door degene van wie ze zoveel hield. In haar wanhoop beseft ze dat ze niet zonder hem kan leven.

In deze acte wordt "Thy Hand, Belinda" gezongen. Dit lied zingt Dido aan het begin van deze acte. Ze vraagt haar vertrouweling Belinda om haar hand vast te houden terwijl ze zich voorbereidt op haar dood. Dit moment markeert het begin van Dido's afscheid van het leven.

Dido volgt met de beroemde aria "When I Am Laid in Earth," waarin ze zingt over haar naderende dood en smeekt om niet herinnerd te worden als iemand die ten onder ging aan liefde. Deze aria is een van de meest emotionele momenten in de opera, waarin Dido's verdriet en wanhoop volledig tot uiting komen.

Na Dido's dood zingen de koorleden "With Drooping Wings," waarin ze de droefheid en de tragische afloop van Dido's leven bezingen.

MERK OP: Het lied 'With Drooping Wings' werd voor de voorstelling Hannibal geremixt door Tsar B. De remix en bovengenoemde operazangen kan je terugvinden in de muzieklust in deze lesmap. Herken je de scènes van de opera en de nummers tijdens de voorstelling? Op welke manier werd de opera herwerkt in de voorstelling?

Techno: muziek van de revolutie

De theatermakers van Hannibal stelden zich de vraag hoe de wereld van Hannibal er zou uitzien als hij vandaag de dag zijn jeugd jaren zou beleven. Gezien de hedendaagse populariteit van elektronische muziek is het goed mogelijk dat hij in aanraking zou komen met het techno-genre. De voorstelling maakt een sprong van de 3de-2de eeuw v.Chr. naar de eigen tijd. Als toeschouwer van Hannibal neem je deel aan deze denkoefening: je komt als het ware terecht in een technoclub met Tsar B en Abel Baeck als dj's. Maar wat is technomuziek eigenlijk, en waar komt het vandaan?

Oorsprong van techno

Techno is een muziekgenre dat ontstond in de jaren '80. Hoewel dit genre gemakkelijk geassocieerd wordt met Berlijn en de Europese muziekscene, kwamen de grondleggers van de techno uit Detroit, de Verenigde Staten. Juan Atkins, Kevin Saunderson en Derrick May, allen van afro-amerikaanse origine, hebben het technogenre uitgevonden en de wijde wereld ingestuurd.

Voor het maken van zijn muziek gebruikte Juan Atkins synthesizers om een elektronisch geluid te produceren, in een tijd waarin dit niet populair was, en zelden eerder gehoord was. Hoewel er een misvatting bestaat dat de technomuziek uit Berlijn afkomstig is, was Juan de eerste die de naam 'techno' gaf aan de muziek die hij produceerde. Om die reden wordt hij ook weleens de uitvinder van de techno genoemd. Een van de eerste techno-releases was 'Techno! The New Dance Sound of

Detroit' in 1988, een compilatie van meerdere techno-tracks uit Detroit, waar het genre ook zijn naam aan te danken heeft.

Detroit

Waarom was Detroit nu de stad waaruit technomuziek voortkwam? In de 20ste eeuw was de economie van Detroit sterk afhankelijk van de automobiellindustrie, daarom werd de stad ook wel Motor City genoemd. In 1910 opende de Ford Motor Company een grote fabriek in de stad, wat zorgde voor veel nieuwe banen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden Afro-Amerikanen aangeworven om in de Ford-fabriek te werken, om het tekort aan arbeidskrachten op te vangen.

Na de Tweede Wereldoorlog kende de auto-industrie in Detroit een bloeiperiode. Maar in de jaren '60 kwam er een beleid waarbij inwoners van Detroit werden aangemoedigd om naar de buitenwijken te verhuizen. Dit beleid werkte echter in het voordeel van mensen met een hoger inkomen, omdat zij de huizen in de buitenwijken konden betalen. Dit leidde tot een massale uittocht uit de stad, waarbij veel gebouwen leeg kwamen te staan. Zo ontstond er een duidelijke scheiding tussen de rijkere, vaak witte, families die naar de buitenwijken verhuisden, en de inwoners met een lager inkomen die voornamelijk van Afro-Amerikaanse origine waren.

In de jaren '50 en '60 besloten grote bedrijven in de auto-industrie, waaronder Ford, hun fabrieken te verplaatsen naar de buitenwijken. Hierdoor raakten veel mensen in de stad hun baan kwijt, wat leidde tot een ernstige economische crisis in Detroit. Dit verergerde de sociale ongelijkheid, waarbij Afro-Amerikanen vaak het

hardst werden getroffen door racistische beleidsvoering en armoede.

Deze spanningen leidden uiteindelijk tot hevige rellen en protesten. In deze context van economische en sociale ontwrichting ontstond in Detroit een nieuwe muziekstijl met het ritme van productie en technologie: techno.

Deze muziek gaf uiting aan de creativiteit van een generatie die opgroeide in een stad waar de sporen van de industriële revolutie nog zichtbaar waren. De verlaten fabrieken en magazijnen boden een unieke ruimte voor de opkomst van underground technoclubs.

Techno wordt wel eens omschreven als muziek met revolutionaire kracht. Vanuit de undergroundcultuur laten de dreunende technodrums mensen samenkomen en marcheren op de beats van een betere wereld, waarin niemand buitengesloten wordt.

- **Underground:** Underground techno gaat over zelf muziek maken en je afzetten tegen de gevestigde orde. Artiesten werken vaak buiten de grote muziekindustrie om, door hun muziek uit te brengen via kleine, onafhankelijke labels. Ze organiseren geheime feesten op bijzondere plekken, zoals oude fabrieken en verlaten gebouwen. Op die manier blijft de muziek in kleinere kringen van mensen die echt om de kunst van de muziek geven.

Underground feestjes in Detroit fungeerden als verborgen toevluchtsoorden voor mensen die te maken hadden met rassendiscriminatie, systemische onderdrukking en sociale ongelijkheid. In deze clubs konden Afro-Amerikanen en andere gemarginaliseerde groepen, waaronder de LGBTQIA+-gemeenschap, vrij zichzelf zijn en zich volledig verliezen in de muziek.

- **Revolutie en verzet:** Elektronische muziek, zoals house en techno, heeft haar wortels in Afro-Amerikaanse gemeenschappen en ontstond als een krachtig middel om op te komen tegen ongelijkheid en discriminatie. In steden als Chicago, Detroit en New York werd deze muziek gebruikt om gevoelens van frustratie en onrecht te uiten, maar ook om een sterk gevoel van samenhang te creëren. Clubs en feesten boden een veilige ruimte voor zelfexpressie en het opbouwen van een gemeenschap.

In 1989 viel de Berlijnse Muur, die Oost- en West-Berlijn 28 jaar lang had gescheiden.

In deze periode van verandering kwam technomuziek, afkomstig uit Detroit, naar Berlijn. Deze elektronische muziekstijl werd snel de soundtrack van de bevrijding. Terwijl de muur werd gesloopt, stroomden jongeren

uit beide delen van de stad samen om te feesten op techno, een muziekstijl die symbool stond voor vrijheid en vernieuwing.

Techno groeide in Berlijn uit tot de klank van de vredesbeweging en revolutie, met illegale feesten en clubs waar Dj's uit Detroit en andere steden het ritme bepaalden.

MERK OP: de technomuziek uit Detroit klinkt heel anders dan de populaire hedendaagse technomuziek die in de Europese clubs gedraaid wordt. Beluister de Detroit technomuziek in de muziklijst (Techno City, String of Life en Good Life) en bespreek in groep wat je opvalt. Waarin verschilt het met de hedendaagse Europese technoliedjes van Belgische producer Charlotte De Witte en Berlijnse producer Ellen Allien?

Cybotron – Techno City (1983)

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

Derick May – Strings of life (1987)

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

Inner City – Good Life (1989)

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

Charlotte de Witte – Reflection (2023)

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

Ellen Allien – Love Distortion
(Introversion Remix) (2019)

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

MEER?

Documentaire '[Black to Techno](#)' (2019) van Jenn Nkiru (regisseur).

Muzieklijst

Marios Bellas – DIT IS DE DAG – live te beluisteren in Hannibal

Dit is de dag
Broeders en zusters
We hebben gewacht
We zullen niet bukken
We zullen niet rusten
Dit is de stad
Dit is het land
Vecht voor de druppels gevallen in 't zand
Dit is de dag
Hier zal ik sterven
als 't moet
We zullen betalen met bloed

Dit is de dag van de taak
De dag van wraak
Dit is de dag van verzet
Zet recht
Sta in je recht
Dit is de dag van de stoot
Vecht voor waar je in gelooft
Vrijheid of dood
Dit is de dag
Dit is de dag
Ze hebben gepakt
Ze hebben genakt
Ze hebben geslacht
Ze hebben verkracht

Dit is de dag
Dit is de dag
Dit is de dag
Dit is de dag

We vragen het lot
Sta aan onze kant
vandaag God
Geef acht voor de generaal
De macht van de man
De macht van de vrouw
We lossen het hele Arsenaal
Dit is de dag
We worden bevrijd of vergeten
Vecht voor je leven
Vecht voor je leven
Vecht voor je zonen en dochters
Voor hen zijn de tochten
De honger
De offers

MEER VAN MARIOS BELLAS?

- FUCK DE BUREAUCRATEN – 2024 [Spotify](#) / [YouTube](#)
- Brussel – 2023 [Spotify](#) / [Youtube](#)

Henry Purcell – *Dido and Aeneas*, Act 3: “Thy hand, Belinda ... When I am laid in earth”

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

Thy hand, Belinda, darkness shades me,
On thy bosom let me rest,
More I would, but Death invades me;
Death is now a welcome guest.

When I am laid, am laid in earth,
May my wrongs create
No trouble, no trouble in thy breast;
Remember me, remember me, but ah! forget my fate.
Remember me, but ah! forget my fate.

Henry Purcell – *With Drooping Wings*

🔊 [Spotify](#) 📺 [YouTube](#)

With drooping wings you Cupids come,
To scatter roses on her tomb,

Soft and Gentle as her Heart
Keep here your watch, and never part.

Tsar B & Abel Baeck (NO LABEL)- *With Drooping Wings* (remix)

🔊 [Teaser](#)

🎵 MEER MUZIEK?

Beluister onze [Hannibal afspeellijst](#) op Spotify

NO LABEL – For the Sake of Honesty – 2022

[Soundcloud](#)

NO LABEL- For the Love of Humanity – 2022

[Soundcloud](#)

Tsar B – Escalate – 2016 [Spotify](#)

Tsar B – Transbird – 2024 [Spotify](#)

Migratie

VOORBEREIDENDE VRAGEN

- *Wat begrijp je onder het begrip migratie? Om welke reden migreren mensen en hoe leggen ze hun reis af? Hoe kom je tot deze beelden?*
- *Wat betekent het om een migratieachtergrond te hebben? Heeft iemand in de klas een migratieachtergrond?*
- *Bespreek het begrip 'vluchteling'. Wat stel je je voor bij een vluchteling? Hoe kom je tot deze beelden?*
- *Waarom gaan mensen volgens jou op de vlucht?*
- *Heb je al gehoord van de term asielprocedure? Wat houdt dit in volgens jou?*

Begrippenkader: Wat weet je over de volgende begrippen?

- **Migrant:** Alle mensen die hun regio of land hebben verlaten om elders te gaan wonen voor een korte of lange termijn. Dit kan om meer 'vrijwillige' redenen (studies, werk, liefde, zin in een nieuw avontuur) of 'onvrijwillige' redenen (oorlog, vervolging, mensenrechten worden niet gerespecteerd, klimaat...). Sinds het begin van de mensheid heeft de mens zich door migratie over de aarde verspreid. Migratie is dus van alle tijden en plaatsen. Het gebeurt door allerlei mensen in allerlei richtingen. De kans is groot dat je zelf de afstammeling bent van iemand die ooit migreerde. Vb.: Een Nederlander die naar België verhuist voor een nieuwe job.
- **Vluchteling:** Je bent een vluchteling als (Verdrag betreffende de status van vluchtelingen 1951):
 - je gevlucht bent uit je land en je je buiten de grenzen van je land bevindt
 - je een terechte vrees hebt te worden vervolgd omwille van zogenaamd ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, partnerkeuze of behorend tot een specifieke groep
 - je geen bescherming kan krijgen in land van herkomst

Word je in België als vluchteling erkend, dan krijg je een verblijfsvergunning van 5 jaar. Na 5 jaar kan je een verblijfsvergunning van onbepaalde duur krijgen.

- **Subsidiar beschermde:** Subsidiare bescherming wordt toegekend aan mensen die niet in aanmerking komen voor het vluchtelingenstatuut maar wel aantonen een reëel risico te lopen op ernstige schade in geval van terugkeer naar hun land van herkomst. Ze worden niet individueel vervolgd (bijvoorbeeld omwille van hun politieke opinie, religie, seksuele voorkeur), zoals dat bij vluchtelingen het geval is, maar zijn bijvoorbeeld afkomstig uit een regio waar willekeurig geweld plaatsvindt in de context van een gewapend conflict.

Word je de subsidiare beschermingsstatus toegekend? Dan krijg je een verblijfsvergunning van 1 jaar telkens verlengbaar met 2 jaar. Na vijf jaar kan je een verblijfsvergunning van onbepaalde duur krijgen.

- **Verzoeker om internationale bescherming:** Voorheen asielzoeker (de term is in 2018 verandert): mensen op de vlucht die officieel internationale bescherming of asiel aanvragen om zo in een ander land dan hun herkomstland bescherming te krijgen. Iedereen heeft het recht om internationale bescherming aan te vragen. Iedereen die in deze procedure zit, wordt zo genoemd. Tijdens je procedure mag je in het land van aanvraag blijven en krijg je recht op opvang (bad - bed - brood).

OPDRACHT

Hebben de volgende personen recht op het vluchtelingenstatuut of op subsidiare bescherming? – bekijk de video van [Alima](#) en [Dhiakady](#). Zij werden geïnterviewd in het kader van het opportunites project.

- *Alima: slachtoffer van gedwongen huwelijk in haar land van herkomst. Zij heeft recht op vluchtelingenstatuut, omwille van haar vrees vervolgd te worden indien zij het huwelijk weigert als vrouw (sociale groep).*
- *Dhiakady: gevlucht van armoede. Dit is geen vervolgingsgrond maar kan wel subsidiare bescherming krijgen indien de toestand in Togo het niveau bereikt van een humanitaire crisis.*

Terug naar Aeneas en Hannibal: hebben zij recht op het vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming?

- **Aeneas:** Aeneas vluchtte weg uit Rome omwille van oorlog in zijn regio.

Oorlog is geen vervolgingsgrond (ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, partnerkeuze of behorend tot een specifieke groep). Hij valt dus niet onder de definitie van een vluchteling en zal dus geen aanspraak kunnen maken op het vluchtelingenstatuut.

De oorlog in Troje valt wel onder de definitie van een gewapend conflict. Hij kan dus aantonen dat hij uit een regio komt waar regelmatig willekeurig geweld plaatsvindt en hij daarom risico loopt om ernstige schade op te lopen moest hij in Troje blijven. Hij zou dus aanspraak kunnen maken op subsidiaire bescherming.

- **Hannibal Barkas:** Hannibal migreert veelvuldig tijdens zijn leven. Meestal doet hij dit uit politiek-militaire redenen, maar op het einde van zijn leven lijkt hij op de vlucht voor de eeuwige Romeinse dreiging. Zelfs Carthago kan hem niet beschermen. Hij wordt vervolgd door de Romeinen omwille van zijn politieke overtuiging (anti-Romeins), maar het zou ook kunnen dat hij daarbovenop vervolgd wordt omwille van zijn ras of nationaliteit als Carthager. Er zouden bij Hannibal dus meerdere vervolgingsronden aanwezig kunnen zijn.

REFLECTIE: de gelaagde identiteit van Hannibal werpt een aantal vragen op:

- Wat is zijn thuisland?
- Hoe zou Hannibal zichzelf vandaag voorstellen: als Tunesiër? Of toch eerder als Spanjaard waar hij opgroeide? En wat met Turkije, waar zijn lichaam de aarde toebehoort?
- Is hij Afrikaan of Europeaan?
- Wat zou hij als zijn moedertaal beschouwen?
- Hij werd alleen al professioneel gedwongen zich in veel verschillende talen onder te dompelen ...

Hoe migreren mensen?

REFLECTIE: wanneer je op reis gaat, is er een verschil tussen binnen Europa en buiten Europa reizen? Wat heb je nodig om een land binnen te mogen?

Als burgers van de Europese Unie, zijn we het gewoon om heel makkelijk van het ene EU-land (binnen de Schengenzone) naar het andere te reizen. Maar dit “vrije reizen” is geen vanzelfsprekendheid. Wanneer we buiten Europa reizen, hebben we vaak een officiële toestemming nodig (een visum) om een land binnen te mogen – maar ook niet altijd, gezien Belgen relatief visumvrij kunnen reizen.

- **Paspoort:** reisdocument waarmee je naar alle landen in de wereld kan reizen. Het verschilt met je Belgische identiteitskaart: is een identiteitsdocument en geldt als reisdocument binnen de EU.
- **Visum:** Een visum verleent de toelating om een land binnen te komen en er gedurende een beperkte periode te verblijven. Als je een visum nodig hebt, heb je ook een paspoort nodig.

OPDRACHT

Kies een land uit de lijst. Ga vervolgens na via de [website van de Belgische diplomatie](#) of je als Belg een visum nodig hebt om er op vakantie te gaan:

• Brazilië	• Australië
• Japan	• Zuid-Afrika
• Guatemala	• Vietnam
• Mexico	• Turkije
• Oekraïne	• Senegal
• Montenegro	• Rusland
• Verenigde Staten	• Marokko
• Canada	• Kenia
• Chili	• Afghanistan
• Democratisch
Republiek Congo	• Egypte
	• Somalië

Stel dat je nu de nationaliteit hebt van dit land (de Belgische heb je niet), en je wil naar België komen om je familie te bezoeken. Heb je een visum nodig? Raadpleeg hiervoor de [lijst van visumplichtige nationaliteiten](#) en de [lijst van visumvrije nationaliteiten](#).

OPDRACHT

Rangschik de landen uit de lijst volgens de [Henley Passport Index](#) van het land met de meeste reiseisvrijheid naar het land met de meeste reisrestricties.

De papieren grens

Voor personen van buiten de EU die naar Europa reizen, geldt dat ze over de juiste reisdocumenten moeten beschikken om op een legale manier naar België of een ander Europees land te kunnen komen. De Europese Unie en de afzonderlijke landen leggen criteria vast om te mogen inreizen. Zo wordt er een soort van papieren grens gecreëerd.

We zien dat men vanuit de meeste Westerse landen (Noord-Amerika en Australië) en een deel van Zuid-Amerika visumvrij naar de Europese Unie kan reizen. Dit zijn de groene regio's op de kaart. Vanuit de meeste landen in Afrika, Azië en het Midden-Oosten is dit niet mogelijk. Deze regio's zijn rood gekleurd. Een visum kan dan vaak enkel onder zeer strikte voorwaarden bekomen worden. De meerderheid van de mensen op de vlucht komt niet in aanmerking.

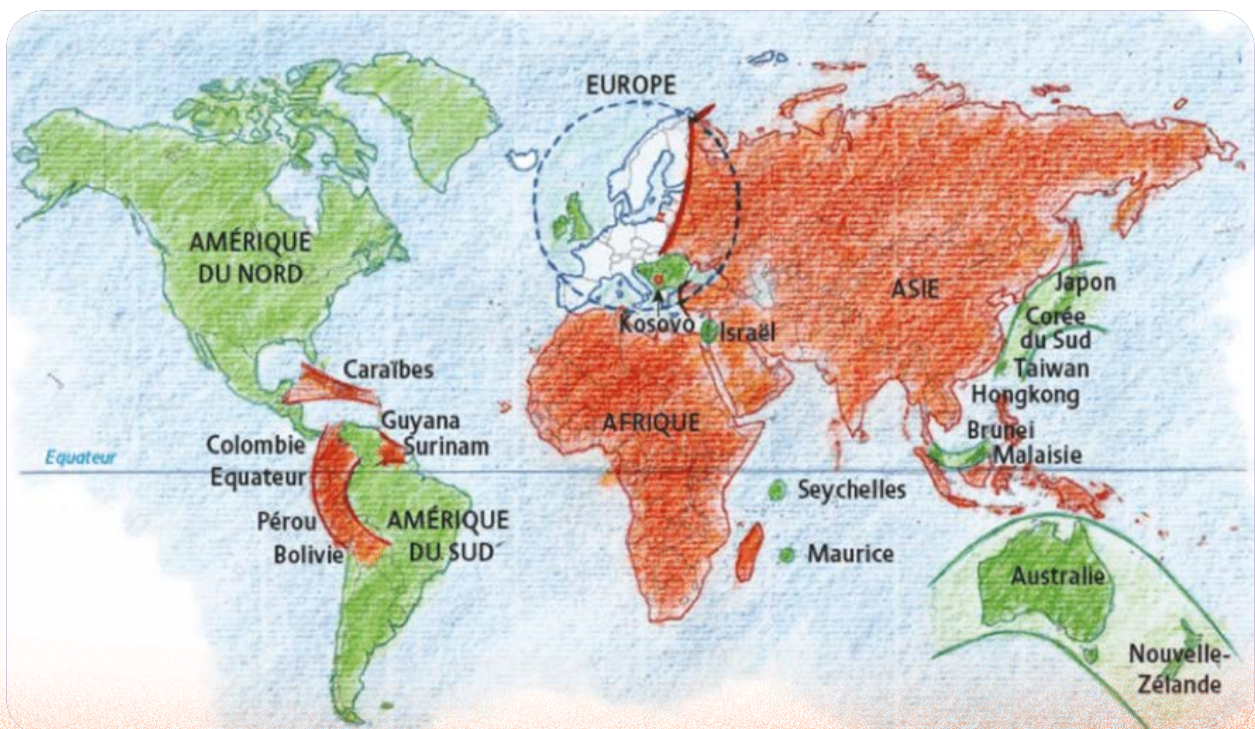
Negatieve beeldvorming over migratie in de media

- **Migratiestromen:** Dit geeft de indruk dat Europa

overspoeld wordt door migranten, terwijl de migratie naar Europa in realiteit niet zo hoog ligt. Door beeldspraak te gebruiken van een rivier, wordt migranten hun menselijkheid ontnomen, waardoor snel wordt vergeten dat het om individuen gaat met elk een eigen verhaal, een reden om te vertrekken en een eigen reisweg.

- **Asielcrisis:** Door het aantal asielzoekers te benoemen met een asielcrisis, wordt een beeld gecreëerd dat mensen op de vlucht een probleem vormen dat amper in bedwang te houden is.
- **Illegale asielzoekers:** Dit begrip is onjuist. Je kan geen asielzoekers zijn en tegelijkertijd onwettig in België verblijven. Vanaf je een aanvraag indient voor internationale bescherming, mag je op het grondgebied blijven totdat je procedure is afgerond.
- **Illegaal:** Iemand een 'illegaal' noemen refereert naar diens onwettige verblijfsstatus. Als persoon kan je niet illegaal zijn, maar je kan wel onwettig in een land verblijven omdat je niet over de juiste documenten beschikt.

Negatieve beeldvorming over migranten en vluchtelingen kan ernstige gevolgen hebben. De publieke opinie wordt hierbij beïnvloed met een verhoogd risico op racisme, discriminatie en stigmatisering ten aanzien van de gevluchte groep. Het Opportuniteiten project waaraan de KVS deelneemt, heeft net als doelstelling de negatieve beeldvorming weg te helpen door een manier te vinden om op een eerlijke en menselijke manier over migratie te spreken.

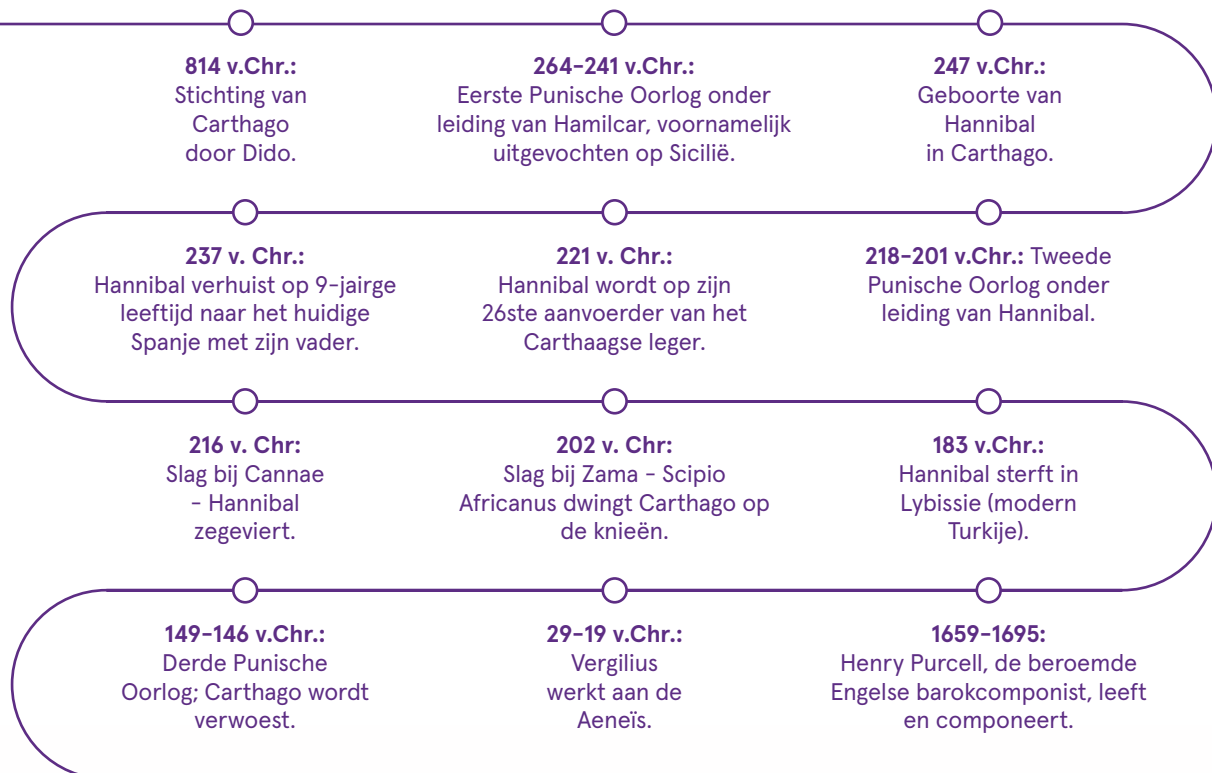

MERK OP: Hoe werd Aeneas in Carthago onthaald als oorlogsvluchteling? Hij werd namelijk zeer gastvrij ontvangen door Dido die hem met een lofzang eerde. Door de Romeinen wordt hij zelfs als held geprezen. Deze buitenlandse Aeneas wordt de grondlegger van Rome. Het is ironisch dat zijn nakomelingen, waaronder Scipio, zeer vijandig stonden tegenover de buitenlandse soldaten in Hannibals leger, terwijl hun eigen voorvader ook zelf ooit een nieuwkomer was.

MEER?

- [*Het project Shadow Game*](#)
- [*Vluchtelingenwerk Vlaanderen*](#)
- [*Caritas International*](#)
- [*Myria*](#)

Tijdslijn met de belangrijkste gebeurtenissen

Praktische richtlijnen

Een theaterbezoek, hoe doe je dat?

Voor sommigen is naar theater gaan een gewoonte, voor anderen gaat een nieuwe wereld open. We zien jullie allemaal graag komen en willen jullie dan ook zo goed mogelijk op jullie gemak stellen.

Naar theater gaan is een andere wereld binnenstappen, een soort van microkosmos waarin je eventjes kan loskomen van de dagelijkse werkelijkheid én tegelijk dieper kan nadenken over wat zich in onze maatschappij afspeelt. Hopelijk blijft het stuk nazinderen en brengt het boeiende dialogen op gang buiten de zaal.

Om de voorstelling zo aangenaam mogelijk te maken voor de groep, de begeleiders, de acteurs en het theaterpersoneel, hier even wat praktische afspraken op een rijtje:

GSM uit. De mensen rondom jou zien weldegelijk je opgelicht gezicht 😊.

Geen snoep of drank tijdens de voorstelling.

Stilte en aandacht zodra de lichten uitgaan. In tegenstelling tot een filmbezoek, kunnen de acteurs op scène, je medetoeschouwers en de theaterwerkers je horen. Alles gebeurt live en vergt heel wat concentratie.

Als je de voorstelling geslaagd vond, mag je dat zeker laten weten door te applaudiseren op het einde van de voorstelling. Zelfs als de acteurs van het podium verdwijnen, mag je blijven applaudiseren, zo lok je ze nog eens terug om te buigen ter bedanking.

Nabespreking

Om de nabespreking te vergemakkelijken, raden we begeleiders aan om al meteen na de voorstelling te polsen naar reacties. Zo kan je vragen om een drietal adjectieven te noteren die hun onmiddellijke gevoel het best omschrijven. Je kan deze vervolgens enkele dagen later vergelijken met hun emoties eenmaal de voorstelling al wat beter “verteerd” is. Aarzel niet om hiervoor de emotionele check-in in deze lesmap te gebruiken.

Bijlage A

